AUT, XLVIII, 2010, p. 272-285

REPERE ALE ANALIZEI CONTRASTIVE ORIENTATE UNI- ŞI BIDIRECȚIONAL

de

Richard SÂRBU

În lucrare sunt descrise două procedee de analiză contrastivă: (a) când confruntarea dintre două limbi se face într-o direcție, fie că se pleacă de la limba maternă, fie de la cea străină, fără ca demersul analitic să se sprijine pe un termen comun de comparație – „tertium comparationis" şi (b) când confruntarea categoriilor lingvistice examinate se face bidirecțional, cu sprijinul unui termen comun de comparație, un termen – etalon abstract cu valoare metalingvistică. Pentru argumentarea tezelor avansate sunt aduse în discuție exemple din limbile română, rusă şi din alte limbi. Sunt, de asemenea, menționate situațiile concrete în care este recomandată una sau alte dintre cele două procedee descrise.

Cercetările de lingvistică contrastivă din zilele noastre se caracterizează printr-o multitudine de păreri privind scopurile şi direcțiile ei, precum şi diversitatea metodologică. Pentru sporirea eficienței analizei confruntative s-au propus diferite teorii şi metode lingvistice contemporane, inclusiv aplicarea modelului bazat pe nivelurile limbii, gramatica transformațional-generativă, îndeosebi concepția despre structurile de adâncime şi de suprafață, gramatica cazurilor, metodica microlingvistică[1], analiza contextual-funcțională[2] şi altele[3]. Analiza

[1]Vezi prezentarea unor procedee de acest tip în lucrarea noastră *Odnostoronnij i dvustoronnij kontrastivnyj analiz,* în vol. *Probleme de filologie rusă*, II, Timişoara, 1992, p. 75-87.

[2] Cf. Mircea Gheorghiu, *Probleme de tipologie contrastivă a limbilor,* Bucureşti, 1981, p. 127-152; vezi şi Maria Țenchea, *Études contrastives (français-roumain),* în special capitolele referitoare la echivalentele franceze ale modului prezumtiv românesc şi ale infinitivului lung românesc, Timişoara, 1999, p. 86-106, 107-129.

[3]Cf. V. G. Gak, *Sopostavitel'naja leksikologija,* Moscova, 1977; idem, *O kontrastivnoj lingvistike,* în vol. *Novoe v zarubežnoj lingvistike,* XXV, *Kontrastivnaja lingvistika,* Moscova, 1989, p. 5-17.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

contrastivă este o disciplină ştiinţifică, o ştiinţă deja constituită cu scopurile ei, cu obiectul şi metodele ei de analiză, în faţa căreia stă sarcina de a construi tipologii bilingve reversibile şi care se bazează pe premise că limbile pot fi comparate. Compararea este metoda fundamentală de studiere a limbii, dar, în funcţie de scopul şi obiectul cercetării, se disting trei ramuri ale lingvisticii, care utilizează compararea: lingvistica comparativ-istorică, care studiază comuniunea genetică a limbilor în dezvoltarea lor, lingvistica comparativ-contrastivă (***confruntativă***, ar fi, după noi, termenul mai potrivit, deoarece ea vizează nu doar ***contraste*** ci şi multe ***analogii*** interlingvistice) şi lingvistica tipologică, care studiază asemănările şi deosebirile dintre limbi, indiferent de de gradul apropierii lor genetice[4].

Sarcinile lingvistice confruntative rezidă în compararea faptelor lingvistice din două sau mai multe limbi cu scopul relevării asemănărilor şi a deosebirilor. În utilizarea practică a rezultatelor lingvisticii confruntative, în special în predarea limbilor străine, este absolut necesar să se acorde mai multă atenţie deosebirilor decât asemănărilor, deşi, în principiu, la confruntarea limbilor în mod inevitabil se relevă atât deosebiri, cât şi asemănări. Mai mult, am putea afirma că relevarea convergenţelor are o tot atât de mare importanţă ca şi evidenţierea divergenţelor interlingvistice, căci de foarte multe ori în didactica limbilor străine subliniera asemănărilor dintre limbile confruntate sporeşte considerabil ***motivaţia învăţării limbilor străine***[5]. La descrierea unei limbi oarecare, în conştiinţa lingvistului contemporan se păstrează schema primară, obişnuită a limbii materne ori a unei alte limbi cu care se realizează confruntarea şi cu care, vrând-nevrând, se compară faptele din limba studiată, proiectându-le prin reţeaua obişnuită de noţiuni[6] .

Considerând confruntarea nu doar *o metodă de obţinere de cunoştinţe lingvistice*, ci ca *o metodă de reprezentare a acestor cunoştinţe*, vom considera şi noi, urmându-i pe Helbig[7] şi Ružička[8], că ambele limbi,

---

[4] Vezi lucrările noastre *Nekotorye problemy sinhronno-sopostavitel'nogo analiza,* în vol. *Probleme de filologie rusă,* I, Timişoara, 1991, p. 110-123, şi *Modele de analiză contrastivă,* în vol. *Probleme de filologie slavă,* XI, Timişoara, 2003, p. 95-100.

[5] Ca şi alţi autori, considerăm că nu există temeiuri pentru a se trasa o graniţă între lingvistica „contrastivă" şi cea „confruntativă", deoarece ambele utilizează aceleaşi procedee de cercetare, având obiective comune. Diferenţierea care se impune ar consta în aceea că lingvistica contrastivă acordă atenţie cu precădere contrastelor existente, în timp ce lingvistica confruntativă presupune relevarea, în egală măsură, şi a contrastelor şi a asemănărilor. Vezi, de exemplu, V. G. Gak, *O kontrastivnoj lingvistike*, p. 9.

[6] V. G. Gak, *O kontrastivnoj lingvistike,* p. 5.

[7] Gerhard Helbig, *Sprachwissenschaft – Konfrontation – Fremdsprachenunterricht*, Leipzig, 1981, p. 70-101. Cf. traducerea rusă în vol. *Novoe v zarubežnoj lingvistike,* XXV, *Kontrastivnaja lingvistika,* Moscova, 1989, p. 310.

[8] R. Ružička, *Zur Theorie der kontrastiven Grammatik*, Berlin, 1969, p. 172.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

şi cea maternă şi cea străină, au aceeaşi valoare, şi reprezintă obiectul cercetării, întrucât ambele limbi, cu toate asemănările şi deosebirile lor, trebuie să fie luate în considerare în vederea stabilirii ***unei mărimi relative***, în raport cu care se pot compara ambele limbi în cadrul unui „***sistem corelativ"*** (Bezugssystem)[9], care reprezintă în fapt **metalimbajul** «tertium comparationis», o anume «limbă-etalon», care reflectă segmentul ***comun*** din structura de profunzime a limbilor comparate.

În funcție de unghiul din care este considerată confuntarea: (a) *ca metodă de obținere a unor noi date lingvistice* sau (b) *ca metodă de reprezentare a datelor lingv istice*, au fost propuse două posibilități diferite din punct de vedere metodologic de efectuare a cercetărilor contrastive:

(1) ***într-o singură direcție***, când se presupune descrierea unei limbi în termenii altei limbi, sau „în oglinda" altei limbi, fără sprijin pe metalimbaj;

(2) ***în două direcții,*** când se presupune descrierea limbilor comparate cu ajutorul metalimbajului.

Alegerea între (1) şi (2) în mare măsură depinde de teoria gramaticală de la care se pleacă. Dacă structuralismul descriptiv are tendința către compararea fără sprijin pe un sistem corelativ, adică pe metalimbaj, gramatica generativă, dimpotrivă, tinde în comparare către un astfel de sistem interlingvistic de însuşiri şi reguli, care există independent de alte limbi şi este capabil să servească drept bază pentru compararea lor[10].

În năzuința lor de a depăşi descriptivismul, căutând un model gramatical complex, contrastiviştii au propus trei posibilități pentru rezolvarea problemei „***numitorului comun***" de comparare, adică a limbii-etalon. Un astfel de etalon poate fi:

- una din limbile confruntate (în speță, într-o analiză semasiologică);
- un metalimbaj construit inductiv pe baza limbilor confruntate, care să conțină toate sensurile realizate cel puțin într-una din limbile comparate;
- o limbă abstractă – etalon, care să conțină categoriile de forme şi sensuri, stabilite pe cale deductivă[11].

Alegerea unei astfel de „limbi-mijlocitoare" pentru desemnarea spațiului intermediar dintre două limbi la compararea lor depinde de gradul dimensiunilor concret-abstract al categoriilor lingvistice comparate, de convergența sau divergența acestor categorii, precum şi de limba-țintă sau

[9] G. Helbig, *lucr. cit.*, p. 310 şi urm.

[10] Cf. *The valence theory and the valency dictionary of Croatian verbs* (lucrare colectivă), în vol. *Contrastive anayisis of English and Croatian* (redactor Rudolf Filipović), IV, Institute of Linguistics University of Zagreb, 1993, *passim*.

[11] Vezi V. G. Gak, *O kontrastivnoj lingvistike...,* p. 16.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

limba de la care se pleacă în analiză – limba maternă sau cea străină – şi de o serie de alţi factori care se dovedesc a fi relevanţi la comparare.

Astfel, în funcţie de direcţia în care se face cercetarea interlingvistică, se disting două tipuri de lingvistici contrastive: una – **unidirecţională** şi alta – **bidirecţională**[12].

În lucrarea de faţă vom încerca să oferim o caracterizare generală a acestor două metode, să descriem principalele lor etape, să apreciem eficienţa aplicării lor în relevarea asemănărilor şi deosebirilor lingvistice la confruntarea câtorva categorii lexico-gramaticale corelative din limbile rusă şi română, precum şi din alte limbi.

Trebuie subliniat că ambele metode permit o examinare mai profundă a particularităţilor limbilor decât studierea separată a acestora, ele urmărind în egală măsură acelaşi scop: ***relevarea izomorfismului faptelor de limbă alomorfe***. În aceeaşi măsură ambele procedee satisfac următoarele cerinţe:

(a) Prima condiţie ce asigură reuşita unei analize contrastive este descrierea fiecărei limbi comparate, în parte, în plan corelativ, fapt ce reprezintă o premisă obligatorie în vederea transformării gramaticii lingvistice într-una didactică[13].

(b) Prin comparare o limbă suportă acţiunea inversă a celeilalte limbi şi beneficiază de posibilitatea reinterpretării, ceea ce în multe cazuri determină îmbogăţirea teoriei fiecărei limbi în parte. De aici rezultă că dependenţa confruntării de descrierea fiecărei limbi în parte nu este una directă, ci mijlocită, ca urmare a reinterpretării elementelor lingvistice comparate.

(c) O altă condiţie obligatorie pentru o corectă analiză contrastivă constă în compararea limbilor pe baza unei categorii gramaticale unice, a unei metodologii şi terminologii unice.

(d) Condiţiile prezentate mai sus deşi sunt necesare, nu sunt şi suficiente pentru o confruntare efectivă a limbilor. O etapă principală a acestei proceduri este stabilirea ***gradului de opoziţie*** a limbilor-obiect, adică a ***gradului de echivalenţă***. La rândul ei, *echivalenţa* se stabileşte pe calea „traductibilităţii" (a traducerii reciproce). Compararea traducerilor apare în acest caz ca *un test* pentru echivalenţă şi opozabilitate, deoarece ea pune în evidenţă structura de profunzime comună, ca explicaţie a traductibilităţii[14].

---

[12] Reinhard Sternemann (în colaborare), *Einführung in die konfrontative Linguistik*, Leipzig, 1983, p. 58-91. Vezi şi traducerea în limba rusă publicată în vol. *Novoe v zarubežnoj lingvistike,* XXV, *Kontrastivnaja lingvistika,* Moscova 1989, p. 144-178. Cf. şi lucrarea noastră *Odnostoronnyj i dvustoronnyj komtarastivnyj analiz*, în vol. *Probleme de filologie rusă,* II, Timişoara, 1992, p. 75-87.

[13] G. Helbig, *lucr. cit.*, p. 312-314.

[14] Idem, *ibidem*, p. 315.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

(e) Deosebit de eficientă se dovedeşte a fi în cercetările contrastive *metodologia microlingvistică.* Aceasta se bazează pe analiza componențială, prin care nu se compară unități lingvistice izolate, ci componentele discrete (minimale) ale acestor unități. Cercetarea pătrunde în profunzimea acestor forme şi, în acest fel, se scot în relief trăsăturile caracteristice ale limbilor în întregime.

Analiza contrastivă unidirecțională presupune relevarea semnificațiilor unei forme oarecare ale uneia din limbi şi determinarea modalităților de exprimare a semnificațiilor analoge în limba cu care se face confruntarea. În esență aceasta este o abordare semasiologică a fenomenelor lingvistice, întrucât unitățile confruntate sunt examinate în direcția dinspre formă către conținut (sau funcție). În acest caz, categoria confruntată are un caracter formal, reunind o anumită formă cu un anumit conținut.

În cazul **analizei contrastive bidirecționale** drept bază a confruntării este considerat ***cel de-al treilea termen*** «tertium comparationis» – o anumită noțiune extralingvistică – şi se urmăresc mijloacele de exprimare a acestuia în limbile confruntate. În fapt, aceasta este o abordare de tip **onomasiologic** a fenomenelor lingvistice, în care confruntarea se produce în direcția dinspre conținut către formele care exprimă acest conținut. În acest caz, categoria confruntată are un caracter funcțional, apărând sub forma unor categorii conceptuale de tipul: „determinare", „nedeterminare", „cauzalitate", „apartenență", „colectivitate", „deplasare", „poziționare" ş.a.

În cazul analizei unidirecționale, confruntarea este nereversibilă, se face într-o singură direcție; o limbă este considerată ca punct de plecare (inițială), de regulă, limba maternă, iar cealaltă – limbă țintă.

În cazul **analizei contrastive bidirecționale**, nu se face deosebirea între limba-țintă şi cea inițială. Compararea se face în ambele direcții: de la limba **A** spre limba **B** şi invers, întrucât în ambele limbi sunt atrase numai acele fenomene lingvistice care ***corespund*** limbii-etalon, ca termen mediu de comparație (TC), şi anume categoriile funcțional-semantice care satisfac condițiile de echivalență.

De exemplu, se poate confrunta totalitatea mijloacelor de exprimare a „deplasării" în limba A cu totalitatea mijloacelor de exprimare a aceleiaşi categorii funcțional-semantice din limba **B**.

Dacă analiza unidirecțională presupune confruntarea interlingvistică fără a se sprijini pe o mărime comună (TC) pentru determinarea mijloacelor de expresie corelative în limba-țintă, deoarece rolul acestei mărimi îl joacă înseşi semnificațiile unității limbii de plecare (materne), abordarea bidirecțională, dimpotrivă, se bazează pe o astfel de mărime comună semantico-funcțională (TC), care nu aparține niciuneia din cele două limbi, pentru evidențierea corelatelor echivalente din limba-țintă.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

Ambele proceduri presupun confruntări intralingvistice ale unităţilor constitutive la nivelul fiecărei limbi în parte, ceea ce reprezintă o condiţie obligatorie a unui demers analitic corespunzător. Stabilirea exactă a structurii semantice a elementelor din limba de plecare A şi din limba-ţintă B se face pe calea analizei semasiologice, în special cu ajutorul analizei componenţiale, cu condiţia unei bune cunoaşteri a limbilor confruntate.

Aceste două procedee de analiză contrastivă pot fi reprezentate sub forma următoarelor scheme[15]:

I. ANALIZA UNIDIRECŢIONALĂ

Limba de plecare ---------- Limba-ţintă

Exemplu: **Formele de exprimare a timpului trecut**

Limba română	Limba rusă
1. Imperfect ----------	
2. Perfectul simplu ----------	Timpul trecut, diferenţiat după
3. Perfectul compus ----------	aspect
4. Mai-mult-ca-perfectul --------	

Întrucât în limba-ţintă nu există mijloace diferite (sinonimice) pentru redarea sensurilor gramaticale şi lexicale, se observă existenţa unor relaţii convergente ale limbii iniţiale faţă de limba-ţintă. Pentru a ilustra cele afirmate mai sus, prezentăm încă două exemple, de data aceasta, din lexic:

Limba română	Limba rusă
a scoate	*достать*
	вынуть
greu	*трудный*
	тяжелый

În aceste exemple se observă *divergenţa* relaţiilor dintre română şi rusă în prezenţa mijloacelor diferite de redare a sensurilor lexicale din limba de plecare în sistemul limbii-ţintă. Această divergenţă este exprimată explicit şi în context, termenii ruseşti având o distribuţie complementară, ceea ce nu este specific şi celor două cuvinte româneşti. Dacă în analiza confruntativă, în rolul limbii de plecare apare limba rusă, atunci caracterul

[15] Vezi John. C. Catford, *The teaching of English as a foreign language*, în R. Quirk, A. H. Smith (Eds.), *The Teaching of English*, Londra, 1964, p. 137-159. Cf. traducerea în limba rusă, publicată în vol. *Novoe v zarubežnoj lingvistike, XXV, Kontrastivnaja lingvistika*, Moscova, 1989, p. 152-162.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

relațiilor interlingvistice se schimbă. De exemplu, în ultimele două situații, relațiile dintre limbile confruntate sunt, de această dată, *convergente*.

Se întâlnesc multe situații, în care , în limba maternă există un singur cuvânt, dar cu un spectru semantic mai larg, iar în limba-țintă există două sau, uneori, chiar mai multe corespondente. De exemplu, cuvântul francez *homme*, are drept corespondente în limba germană, pe care o considerăm, în cazul de față, drept limbă-țintă, doi termeni, pentru două sememe distincte: *Mensch* „om" şi *Man* „bărbat". Prin analiza unidirecțională se realizează, de fapt, o „retroproiecție" a celor două semnificații ale cuvintelor germane asupra cuvântului francez, punându-se în lumină, în fapt, polisemia intrinsecă a termenului francez, care poate fi decelat astfel: *homme*$_1$ („om") şi *homme*$_2$ („bărbat"). Observăm, astfel, cum prin proiecția directă a semnificației termenilor-țintă asupra corespondentelor lor din limba maternă se produce o altă regrupare a substanței semantice în cadrul acesteia din urmă. Cu alte cuvinte, studiul unei limbi „în oglinda" altei limbi poate pune mai pregnant în lumină structuri semantice ***afine*** şí în absența unor structuri formale congruente.

Acelaşi lucru se poate spune şi despre exemplele discutate mai sus; cei doi termeni româneşti, prin proiecția semnificțiilor echivalentelor lor ruseşti, sunt poliseme, fiecare acoperind în uz două sememe: rom. *a scoate* (1. „a scoate de undeva un lucru / ceva ce nu aparține corpului agentului acțiunii: o carte, o batistă etc./" şi 2. „a scoate ceva / un membru ce aparține corpului agentului: mâna, piciorul etc."; respectiv, *greu (*1. „d.p.d.v. intelectual" şi 2. „d.p.d.v. fizic").

II. ANALIZA BIDIRECȚIONALĂ

Limba-etalon (TC)

Limba A	Limba Б
X 1	X 1
X 2	X 2
X 3	X 3
	X 4

Exemplu: **verbele poziționale**

Limba-etalon (TC)
«situare»
«poziție»
(a) «poziție verticală»
(b) «poziție şezând»
(c) «poziție orizontală»

BDD-A6466 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

LimbaA (româna)	Limba B (rusa)
a) a sta („în picioare”)	*a) стоять*
b) a sta („şezând”)	*b) сидеть*
c) *a sta („culcat”)*	c) *лежать*

Analiza intralingvistică a mijloacelor lingvistice de redare a mărimii comune (TC), în cazul de faţă, pune în lumină divergenţa relaţiilor interlingvistice, deoarece lexemului românesc A STA „a se afla” îi corespund în limba rusă (ca limbă-ţintă) trei unităţi lexicale distincte, cărora le este caracteristică o distribuţie complementară.

Eficienţa utilizării uneia din cele două metode la confruntarea unităţilor lingvistice depinde, în primul rând, de gradul de asemănare ori de deosebire a categoriilor comparate şi, ca urmare, de caracterul corelaţiilor interlingvistice în planul echivalenţei sau al congruenţei[16].

Astfel, unităţile corelative germ. *mit dem Messer,* rom. *cu cuţitul* şi rus. *nožom* sunt echivalente din punct de vedere lexical şi semantic, desemnând noţiunea comună „instrument cu care se poate crea ceva”, dar se deosebesc prin structură, din care cauză le considerăm incongruente. La fel, dacă vom compara verbele care exprimă în diferite limbi constanta semantică „a consuma hrană”, limba germană se deosebeşte de alte limbi prin aceea că are două verbe distincte, diferenţiate între ele prin trăsăturile semantice „om” – „animal”, în timp ce o astfel de diferenţiere semantică nu este caracteristică şi altor limbi. Cf. germ. *essen – fressen,* engl. *eat,* fr. *manger,* rus. *есть,* rom. *a mânca*, chin. *chi.* Incongruenţa limbii germane, remarcată în acest caz, ne determină să considerăm că, atunci când apare în postura de limbă-ţintă, este recomandabil să se recurgă la procedeul de investigaţie contrastivă bidirecţional, dat fiind faptul că se impune construirea unui sistem de descriere intermediar, în care să apară şi cele două note semnificative diferenţiatoare „referitor la om” – „referitor la animal”. Cu alte cuvinte, atunci când, la analiza intralingvistică, menită să releve deosebirile ***dintre*** unităţile lingvistice constitutive ale unei limbi se constată situaţii de divergenţă internă, este de preferat să se apeleze la analiza bidirecţională. Evident, în situaţia în care limba germană este, în demersul nostru analitic, limba de bază (de plecare, maternă), iar divergenţele dintre celelalte limbi, considerate, de această dată, drept

[16] Termenul „congruenţă” se utilizează pentru desemnarea raporturilor dintre unităţile lingvistice echivalente şi formal identice, alcătuite din formanţi echivalenţi, dispuşi în aceeaşi ordine. Termenul „echivalenţă” se utilizează pentru desemnarea raporturilor unităţilor lingvistice echivalente, dar deosebite din punct de vedere formal. Cf. Tomasz P. Krzeszowski, *Equivalence, congruence and deep structure,* în *Papers in Contrastive Linguistics*, Massachusetts, Cambridge University Press, 1971, p. 37-48.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

limbi-ţintă, sunt nule, atunci procedeul indicat este cel orientat unidirecţional.

Un exemplu de congruenţă interlingvistică îl reprezintă şi formele analitice de perfect ale verbului ***a da*** în limbile franceză, germană, engleză şi română: fr. *j'ai donné,* germ. *ich habe gegeben*, engl. *I have given*, rom. *eu am dat*, spre deosebire de forma corespunzătoare incongruentă din rusă *– я дал*.

În alte cazuri, nu este suficient să se confrunte doar echivalentele lexicale propriu-zise din limbile examinate, ci şi alte construcţii perifrastice care redau acelaşi înţeles comun. De pildă, pentru evidenţierea şi confruntarea tuturor mijloacelor lingvistice prin care se exprimă *constanta lexico-semantică de viitor* – TC („acţiune ce are loc în viitor, imediat sau mai târziu, după momentul vorbirii"), în analiză sunt atrase variate fapte de expresie din limbile comparate[17]:

În limba germană: 1. **futurum**: *Ich werde (morgen.)* („Eu voi veni mâine."); 2. **prezentul cu sens de viitor**: *Ich komme morgen.* („Eu vin mâine.");

În engleză: 1. „shall/will" – **Future indefinite**: *Whatever will he say*? („Ce va spune el?"); 2. **Future continuous** *„shal/will"* **– the future progressive:** *He'll be coming in a few days.* („El va veni peste câteva zile"); 3. **Future cu** *„going to": He is going to give me the book next week.* („El îmi va da cartea săptămâna viitoare."); 4. **Prezentul cu sens de viitor**: *He goes to Berlin on Saturdy.* („Sâmbătă el pleacă la Berlin.")

În franceză: 1. **Future simple**: *Je viendrai.* („Eu voi veni."); 2. **Prezentul cu sens de viitor**: *Je vais au théâtre après-demain.* („Eu merg la teatru poimâine.); 3. „*aller*" + **infinitif**: *Je vais venir.* („Eu voi veni imediat.").

În română: 1. **viitor** : *Eu voi veni (mâine)./ Am să vin.*; 2. **Prezentul cu sens de viitor**: *Vin peste câteva zile.*

În rusă: 1. **Viitorul simplu**: *Я приду завтра* („Eu voi veni mâine."); 2. **Prezentul cu sens de viitor**: *Уходим завтра в море.* („Mâine plecăm în larg."), *В субботу он уезжает в Берлин.* („Sâmbătă el pleacă la Berlin."); 3. **Viitorul compus**: *Завтра мы будем заниматься спортом.* („Mâine vom face sport.").

În analiza unidirecţională se iau în considerare nu numai verbele confruntate care exprimă categoria de *viitor,* ci şi lexeme echivalente formal, dar cu alte alte semnificaţii. De pildă, în analiza bidirecţională nu interesează corespondentele cu alte semnificaţii decât cele de *„viitor"* (ca TC), cum ar fi, în cazul limbii franceze, verbele la viitorul simplu cu sens de prezent prezumtiv (*Elle aura encore sa migraine.* „Ea are,

[17] R. Sternemann, *lucr. cit. /trad.rusă/,* p. 145-146.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

poate/probabil, iarăşi migrenă.”), cu sens de imperativ (*Vous remettrez ces papiers au directeur!* „Transmiteți aceste documente directorului!”, ori cu sens deliberativ (*Est-ce que je parlerai haut?* „Vorbesc /prea/tare?” În schimb, în analiza unidirecțională sunt relevate şi astfel de situații, căci, în acest caz nu se presupune un termen comun, intermediar, de referință (TC), ci proiectarea directă a formelor din limba A în limba B şi descrierea fiecărei forme în parte.

Alegerea unei proceduri sau a alteia depinde de materialul lingvistic concret, de prezența sau absența divergențelor intra- şi interlingvistice, de raporturile de echivalență (totală sau parțială), de congruență sau de identitate. De pildă, noi considerăm că pentru cercetarea contrastivă a verbelor de mişcare şi a celor poziționale din limba rusă, când nu este posibilă depistarea unor corespondențe formale şi semantice *directe*, este recomandabilă aplicarea metodei bidirecționale. În schimb, pentru confruntarea mijloacelor de exprimare a unor categorii funcțional-semantice de tipul „determinare”, „nedeterminare”, „obiect direct”, „obiect indirect”, relații temporale, spațiale, consecutiv-cauzale, finale ori condiționale este recomadabil să se aplice procedeul unidirecțional, toate aceste din urmă categorii având corelate, mai mult sau mai puțin congruente, în sistemele ambelor limbi. Avem în vedere posibilitatea stabilirii corespondențelor chiar şi în acele cazuri în care se constată existența unor poziții „zero”, adică a unor „lacune” gramaticale sau lexicale în sistemul uneia din limbile confruntate (a se vedea, de exemplu, absența articolului în limba rusă pentru exprimarea „determinării”). Uneori la relevarea uneia şi aceleiaşi categorii lingvistice este recomandabilă alternarea procedeelor mai sus prezentate, cum ar fi, de exemplu, în cazul verbelor de mişcare fără prefixe şi cu prefixe, specifice limbii ruse.

Analiza semantică intralingvistică a verbelor de mişcare prefixate din limba rusă şi a corespondentelor lor româneşti relevă o serie întreagă de deosebiri sistemice, care reflectă specificul limbii ruse în utilizarea acestor verbe.

În limba rusă aceste verbe se deosebesc între ele prin trei caracteristici de bază: “mijlocul de deplasare”, “mediul în care se face deplasarea” şi “direcționarea/nedirecționarea” mişcării. Aceste trăsături diferențiale verbale se neutralizează total („direcționarea” şi „mijlocul de deplasare”) sau parțial („mediul deplasării”) în limba română, ceea ce determină „universalizarea” verbelor corespunzătoare româneşti, care exprimă deplasarea mai vag şi necesită precizări contextuale prin extensiuni sintagmatice lămuritoare (pe jos, cu un vehicul, într-o direcție, dus-întors etc). Comparați:

BDD-A6466 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

Я ИДУ на стадион.	/«unidirecțional»/ /«pe jos»/ /«pe pământ»/	Eu MERG la stadion.
Я ХОЖУ на стадион.	/«neunidirecțional»/ /«pe jos»/ /«pe pământ»/	MERG la stadion.
Я ЕДУ в Бухарест.	/«unidirecțional»/ /«cu mijloc de transport»/ /«pe pământ»/	Eu MERG la Bucureşti.
Обычно я ЕЗЖУ на автобусе.	/«neunidirecțional»/ /«cu mijloc de transport»/ /«pe pământ»/	MERG adesea cu autobuzul.
Завтра я ЛЕЧУ в Бухарест.	/«unidirecțional»/ /«cu mijloc de transport»/ /«prin aer»/	Mâine MERG (cu avionul) la Bucureşti.
Я часто ЛЕТАЮ в Арад.	/«neunidirecțional»/ /«cu mijloc de transport»/ /«prin aer»/	Adesea MERG (cu avionul) la Arad.
Этот пароход ПЛЫВЕТ в Одессу.	/«unidirecțional»/ /«cu mijloc de transport»/ /«pe apă»/	Acest vapor MERGE la Odesa.
Я часто ПЛАВАЮ в Одессу.	/«neunidirecțional»/ /«cu mijloc de transport»/ /«pe apă»/.	Adesea MERG (cu vaporul) la Odesa.

Acelaşi lucru se observă şi la verbele tranzitive ruseşti neprefixate *нести/носить*, *вести/водить, везти/возить*, care se deosebesc între ele prin trăsăturile distinctive (TC) (a) „direcție” (a_1 – „unidirecțional”; a_2 – „multidirecțional”) şi (b) „mijloc de deplasare” (b_1 – „în brațe”, b_2 – „pe jos”, b_3 – „cu un vehicul”), cărora în limba română le corespund verbe cu un spectru semantic mai larg: *a duce, a conduce, a căra*, care nu se disting între ele prin aceleaşi trăsături. Se remarcă, aşadar, caracterul „specializat”

BDD-A6466 © 2010 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

al verbelor ruseşti şi semnificaţia mai vagă a corespondentelor lor româneşti.

Comparaţi:

Мать НЕСЕТ сына к врачу. (a1+b1+b2))	
Мать НОСИТ сына к врачу.(a2+b2+b3)	*Mama DUCE copilul la doctor* („*în braţe*”)/ („*pe jos”)/* („*cu un vehicul*”); *(„într-o direcţie”)/ („în două sau mai multe direcţii”).*
Мать ВЕДЕТ сына к врачу.(a1+b2)	
Мать ВОДИТ сына к врачу.(a2+b2)	
Мать ВЕЗЕТ сына к врачу. (a1+b3)	
Мать ВОЗИТ сына к врачу.(a2+b3)	

Şi în acest caz se observă divergenţa relaţiilor pe care le are româna, ca limbă de plecare, în raport cu rusa, ca limbă-ţintă. Din această cauză echivalenţa unităţilor lexicale nu se stabileşte în mod direct, unilateral, ci cu luarea în considerare a celui de-al treilea termen de comparare (TC), şi anume, cu ajutorul trăsăturilor semantice diferenţiale determinate, care îşi găsesc expresia în sintagmatica limbii române. Restabilirea echivalenţelor, adică a corespondenţelor lexico-gramaticale, se realizează în mod concret prin folosirea în limba română a unor termeni de expansiune sintagmatică de tipul: *pe jos, cu un vehicul, în braţe, într-o direcţie, dus-întors* etc.

În privinţa verbelor de mişcare prefixate, constatăm că deosebirile intersistemice se amplifică şi se complică, în acelaşi timp. Pe lângă deosebirile pe care le-am remarcat la verbele neprefixate ruseşti în raport cu corelativele lor româneşti, constatăm o serie întreagă de alte deosebiri esenţiale. Ele decurg din faptul că verbul rusesc prefixat are în structura sa morfologică (1) un radical, care redă într-o ordine sistematică toate opoziţiile după **mijlocul** şi **mediul** deplasării, şi (2) un prefix, care îndeplineşte funcţia de exprimare explicită a trăsăturii semantice *„locale”***,** care indică o mişcare concret direcţionată (apropierea, depărtarea, mişcarea înspre interior/exterior etc.). Pe lângă aceasta, verbele de mişcare prefixate ruseşti se deosebesc între ele şi după **aspect**. În limba romînă**,** cum se ştie, nu există categoria aspectului verbal „in stricto sensu”, iar funcţia de exprimare a sensurilor spaţiale (a caracteristicii **locale**) o îndeplineşte contextul sintactic sau lexemul verbal în întregime, şi nu un anumit constituent al structurii lui. Astfel de cuvinte alcătuiesc în limba română grupul aşa numitelor „verbe spaţiale”[18], care exprimă ideea abstractă a deplasării, având în structura lor semantică doar un sem l o c a l (de exemplu, verbele *a veni, a pleca, a ajunge, a intra, a ieşi, a se îndepărta, a ocoli, a trece, a urca, a coborî*).

[18] Vezi Ivan Evseev, *Semantica verbului,* Timişoara, Ed. Facla, 1974, p. 71-86.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

Aceste verbe cu semnificaţie locală din limba română, având un spectru larg de sensuri, sunt identice, din punct de vedere funcţional, cu prefixul rusesc. De exemplu, verbului românesc **A TRECE** îi corespund în fapt toate verbele ruseşti de mişcare cu prefixul **пере-**: *перейти/ переходить, переехать/ переезжать, перебежать/ перебегать, перевезти/ перевозить, переплыть/ переплавать, перевести/ переводить, перетащить/ перетаскать* etc. În semantica verbului românesc caracteristicile calitative ale mişcării se dispun pe un plan secundar, se neutralizează în plan paradigmatic şi se actualizează în plan sintagmatic cu ajutorul unor termeni de expansiune contextuală de tipul: *pe jos, înot, în fugă, în zbor, cu un vehicul* etc.

Având în vedere gradul înalt de divergenţă a mijloacelor lingvistice pentru exprimarea deplasării în limbile rusă şi română, considerăm oportun să se apeleze la analiza bidirecţională, deoarece pentru evidenţierea verbelor de mişcare ruseşti este necesar să se stabilească, pe baza opoziţiilor intralingvistice în sistemul limbii ruse, numitorul comun semantic de tipul „deplasare peste obiect” + „într-o direcţie” + „repede” + „pe jos” + „acţiune concret-faptică” + „rezultat” (= бежать „a fugi”). Însă la stabilirea corespondenţelor interlingvistice dintre prefixele verbelor de mişcare ruseşti şi verbele „spaţiale” româneşti este adecvată şi procedura unidirecţională. Comparaţi:

ПРИ-(прийти,приехать, прилететь, риезжать).	*a SOSI*
У- (уйти, уехать, улететь…).	*a PLECA*
ВЫ- (выйти, выходить, выехать, вылететь…).	*a IEŞI*

Împletind, în acest fel, procedee ale celor două metode, cercetătorul poate formula legităţi deosebit de interesante şi concluzii preţioase cu caracter aplicativ. Se poate menţiona, de exemplu, că în limbile rusă şi română acţionează două reguli opuse de selecţie sintagmatică:

a) cu cât este mai concret un context, cu atât mai concret trebuie să fie verbul de mişcare (în limba rusă);
b) cu cât este mai concret un context, cu atât mai abstract este verbul de mişcare (în limba română). Comparaţi:

Ученик <u>вышел</u> из класса.	*Elevul <u>a ieşit</u> din clasă.*
Автобус <u>выехал</u> из города.	*Autobuzul <u>a ieşit</u> din oraş.*
Птица <u>вылетела</u> из клетки.	*Pasărea <u>a ieşit</u> din colivie.*
Самолет <u>вылетел</u> из облака.	*Avionul <u>a ieşit</u> din nori.*
Змея <u>выползла</u> из щели.	*Şarpele <u>a ieşit</u> din crăpătură.*
Пароход <u>выплыл</u> из залива.	*Vaporul <u>a ieşit</u> din golf.*

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)

În limba rusă se observă paralelismul în întrebuinţarea unei serii de prefixe şi de prepoziţii, care indică direcţia şi scopul deplasării, iar drept rezultat se manifestă fenomenul de redundanţă lingvistică: *ВЫ- ... из; В-/ВО- ... в; ДО- ... до; ОТ- ... от* şi altele. Pentru relevarea acestei particularităţi specifice a verbelor de mişcare ruseşti, de data acasta ni se pare mai adecvată procedura unidirecţională de confruntare interlingvistică.

Plecând de la cele prezentate mai sus, am considerat că demersul analitic bidirecţional în cercetarea limbilor este recomandabil a fi utilizat cu precădere în studiile de tipologie lingvistică şi în predarea limbilor străine în învăţământul superior, în timp ce analizele contrastive de tip unidirecţional îşi arată eficienţa mai mult în domenii ca: teoria şi practica traducerii, lexicografia explicativă bilingvă, precum şi în predarea limbilor străine în şcoala generală şi liceală.

În încheiere, trebuie să subliniem încă o dată ideea că în cercetările contrastive fiecare din procedurile prezentate mai sus este în egală măsură valoroasă şi „autentic confruntativă", iar confruntarea trebuie să fie realizată şi într-o direcţie şi într-alta.

АСПЕКТЫ ОДНОСТОРОННЕГО И ДВУСТОРОННЕГО АНАЛИЗА

(Краткое содержане)

В работе рассматриваются два приёма контрастивного анализа: (а) когда совоставление проводится в одном направлении, от исходного (родного) языка к иностранному или наоборот, без опоры на средний термин для сравения – ТС ("tertium comparationis"), и (в) когда совоставление снавниваемых языковых единиц вроводится двусторонне, с опорой на общий знаменатель – ТС, иммеющий абстрактый характер и играющий роль метаязыка – еталона.

Для аргументации теоретических положений, автор приводит ряд примеров из руссжого, румынского и других языков, Указаны также донкретные ситуации, когда рекомендуется применение того или другого конфронтативного приёма.

BDD-A6466 © 2010 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 02:01:53 UTC)